

Foto: Tom van Limpt

Werken aan taalvaardigheid, ik?

Het creëren van draagvlak voor taalontwikkelend lesgeven in het mbo

Om mbo-studenten taalvaardiger te maken is het van belang om in iedere onderwijseenheid te werken aan taaldoelen. Veel vakdocenten en instructeurs deinzen echter terug voor het idee dat ze een rol kunnen spelen in het vergroten van de taalvaardigheid van studenten. Hoe krijg je toch het hele onderwijsteam aan boord?

HILDE BLOEMHEUVEL & SARA WOLVENNE

Steeds meer (vak)docenten merken dagelijks hoe het taalniveau van mbo-studenten onder druk staat. Vooral op het gebied van woordenschat en begrijpend lezen lopen veel studenten vast. Vragen worden regelmatig verkeerd geïnterpreteerd, met foutieve antwoorden en tegenvallende resultaten als logisch gevolg. Ook het produceren van school- en vaktaal, zowel mondeling als schriftelijk, blijft achter. Daarbij spelen in de klas uiteenlopende talige achtergronden een rol. Zowel docenten als studenten ervaren dat meertaligheid nog vaak wordt gezien als een belemmering, terwijl niet altijd duidelijk is hoe deze talige rijkdom ingezet kan worden als kracht.

Dat de basisvaardigheden van veel mbo-studenten achteruitgaan, is inmiddels een wijdverbreid gegeven, zowel binnen mbo-instellingen als bij beleidsmakers. Er is daarom volop aandacht voor het versterken van deze basisvaardigheden; ze zijn van groot belang om goed te kunnen functioneren in het werkveld, het vervolgonderwijs en in de maatschappij (Inspectie van het Onderwijs, 2023).

Gelukkig zijn er steeds meer mbo-instellingen die het werken aan taalvaardigheid zien als een taak voor het hele onderwijsteam (Bolle & Van Meelis, 2017). De verantwoordelijkheid voor dergelijk taalbewust beroepsonderwijs ligt niet louter bij de docent Nederlands, maar ook bij de vakdocent, de instructeur, de studieloopbaanbegeleider en de stagedocent. Toch zijn nog veel (vak)docenten van mening dat het werken aan taal thuishoort in de les Nederlands; deze collega's zijn daar immers voor opgeleid. Echter, het succes van taalbewust beroepsonderwijs staat of valt met een gezamenlijke verantwoordelijkheid; iedere (vak)docent werkt vanuit de eigen vakexpertise aan taaldoelen (Hajer & Meestringa, 2020).

In het beroepsonderwijs vormen vakdocenten en instructeurs de meest directe schakel tussen theorie en praktijk. Vakdocenten en instructeurs hebben vaak jarenlange werkervaring in het beroep waarvoor de studenten worden opgeleid. Ze voeden hen met allerlei weetjes en handigheden die in geen enkel theorieboek terug te vinden zijn. Juist de mensen die het dichtst bij het werkveld staan, kunnen een belangrijke rol spelen in het vergroten van de taalvaardigheid van hun stu-

Docenten zijn meer bereid om hun lesplan te wijzigen als het om kleine aanpassingen gaat

denten. Zij spreken immers als besten de vaktaal die ook op de werkvloer gebruikt wordt. Het is dan ook een gemiste kans dat vakdocenten en instructeurs zich vaak niet bewust zijn van de positieve invloed die ze kunnen hebben op het versterken van de taalvaardigheid van hun eigen studenten. Sommige vakdocenten denken dat bij het werken aan taalvaardigheid vooral spelling en grammatica centraal staan – aspecten waarover zij zich regelmatig onzeker voelen. Daarnaast bestaat er het misverstand dat de tijd die ze besteden aan taalontwikkeling ten koste gaat van de tijd die ze kunnen besteden aan de te behandelen lesstof.

Onderzoek

Om alle docenten, inclusief de vakdocenten en instructeurs, enthousiast te maken voor taalontwikkelend lesgeven, hebben we voor ons afstudeeronderzoek voor de opleiding Docent Nederlands aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen onderzoek gedaan naar het vergroten van het draagvlak voor taalontwikkelend lesgeven op onze eigen roc's (Bloemheuvel, 2022; Wolvenne, 2024).

Allereerst is een vooronderzoek uitgevoerd. Hierin is onder andere onderzocht welk taalbeleid op beide roc's wordt gehanteerd en hoe studenten worden begeleid naar het vereiste taalniveau. Daarnaast zijn interviews gehouden met beleidsmakers, vakdocenten en studenten. Vervolgens is een literatuuronderzoek uitgevoerd naar de competenties die een taalbewuste docent nodig heeft. Daarbij zijn de didactische en pedagogische uitgangspunten van taalontwikkelend lesgeven verdiept en zijn veelvoorkomende misvattingen in kaart gebracht. Ook is onderzocht waarom inzicht in deze vorm van lesgeven essentieel is om bij te dragen aan het ontwerpen van taalbewuste lessen. Op basis van deze bevindingen is gekozen voor het gebruik van posters. Tot slot is daarom onderzocht aan welke criteria een poster moet voldoen om de aandacht te trekken en hoe een poster kan bijdragen aan gedragsbeïnvloeding.

Een van de belangrijkste conclusies uit zowel het vooronderzoek als het literatuuronderzoek is dat het van cruciaal belang is om inzicht en bewustzijn creëren. Als docenten inzicht hebben in het belang en het doel van taalontwikkelend lesgeven en zich bewust zijn van hun invloed en hun voorbeeldrol, vergroot dit het draagvlak.

Een tweede conclusie is dat theoretisch begrip over wat taalontwikkelend lesgeven precies behelst, van belang is om misverstanden over deze vorm van lesgeven uit de wereld te helpen. Ook het vergroten van kennis over meertaligheid en hoe je die kunt benutten in de les, is een belangrijk aspect. Een derde conclusie die in het oog sprong, is het cruciale belang van laagdrempelige en praktisch toepasbare tips. Docenten zijn meer bereid om hun lesplan te wijzigen als het om kleine aanpassingen gaat.

Na het vooronderzoek en het literatuuronderzoek is een onderzoeksdoel en -vraag geformuleerd. Het doel van het onderzoek was het ontwerpen, uitrollen, toetsen en evalueren van een interventie die het inzicht in taalontwikkelend lesgeven vergroot. Voor de interventie is gekozen voor het ontwerpen van posters met prikkelende vragen en de mogelijkheid om via een QR-code meer te weten te komen over het thema. Posters worden nog steeds veel gebruikt om een boodschap over te brengen. Het communicatiemiddel heeft een aantal voordelen: het is betaalbaar, je kunt de poster in elke gewenste grootte afdrukken en een poster heeft een direct visueel effect. De invloed van deze posters op het inzicht in taalontwikkelend lesgeven is onderzocht bij onderwijsteams op zowel het Deltion College Zwolle als het ROC Nijmegen.

1. Taal is van ons allemaal
2. Rijke context
3. Werken aan woordenschat
4. De vijf vuistregels (Bolle & Van Meelis, 2017)
5. Het goede voorbeeld
6. Rijke teksten
7. De kracht van vragen stellen
8. Alle talen tellen

Kader 1. Thema's van de posters. De posters zijn te bekijken op <www.taalisvanonsallemaal.nl>

Taal is van ons allemaal

Taalontwikkelend lesgeven is geen vaststaand stappenplan; deze manier van lesgeven bestaat uit verschillende aspecten die de docent in meer of mindere mate, afgestemd op de doelgroep en het soort les, kan inzetten. Het is een combinatie van algemeen didactische principes, zoals het stellen van vragen om leren inzichtelijk te maken, en principes specifiek gericht op taalontwikkeling, zoals het werken met doelwoorden en het werken met rijke teksten. Naast deze principes speelt ook de attitude ten aanzien van meer- of anderstaligheid een rol, evenals de houding ten opzichte van de eigen voorbeeldfunctie. Omdat taalontwikkelend lesgeven geen vastomlijnd of eenduidig concept is, maar bestaat uit meerdere samenhangende aspecten, is ervoor gekozen om een selectie te maken van de belangrijkste elementen uit het vooronderzoek. Dit heeft geleid tot een set van acht thema's (zie kader 1), die als basis hebben gediend voor het ontwerp van de posters.

Op iedere poster staat een foto van een docent of student afgebeeld die een bepaalde uitspraak doet of een bepaalde gedachte heeft: 'Werken aan taalvaardigheid, ik? Ik geef Bedrijfseconomie, geen Nederlands!' Dit moet de lezer aan het denken zetten. Naast de uitspraak of gedachte staat op iedere poster een prikkelende vraag: 'Als vakdocent kun je een belangrijke bijdrage leveren. Weten wat jij kunt doen?' Deze vraag is bedoeld om de lezer nieuwsgierig te maken naar het antwoord. Alle acht posters hebben een unieke QR-code die leidt naar de webpagina die bij de specifieke poster hoort. Hiertoe is een website ontwikkeld: <www.taalisvanonsallemaal.nl>. Op de website vindt de lezer het antwoord op de prikkelende vraag en wordt zij gevoed met verschillende concrete tips die toe te passen zijn bij het ontwikkelen van een taalbewuste les (zie kader 2 voor een voorbeeld).

Het toevoegen van een QR-code aan een poster verbindt de offline poster met een online wereld 'achter de poster'. Door de lezer de QR-code te laten scannen, ontstaat interactie met het publiek en wordt de lezer naar meer informatie over het betreffende thema geleid.

Er is gekozen voor twee perspectieven: sommige posters belichten het perspectief van de docent, andere posters belichten het perspectief van de student. De keuze

Taal
is van ons
allemaal

Alle talen tellen

Erkennen, benutten en ontwikkelen

Ga eens na: hoe ga jij om met andere talen of dialecten in jouw leslokaal? Verbied je het gebruik ervan, of zijn alle talen en dialecten even welkom?

Als iemand Nederlands, Engels, Frans en Spaans spreekt, roept dit vaak de reactie op: spreek jij vier talen, wow!

Maar wat als iemand Frans, Berbers en Standaardarabisch spreekt? En Nederlands aan het leren is? Roept dit dan dezelfde **bewondering** op?

Uit onderzoek blijkt dat het belangrijk is om alle talen die studenten spreken te erkennen, benutten en ontwikkelen. Voordat je dit kunt doen, is het goed om je kennis over meertaligheid te vergroten. Hieronder een aantal belangrijke weetjes op een rij.

Wist je dat ...

- Bij het leren van nieuwe taal bouwen we voort op de taal die we al beheersen. Talen zitten elkaar dus niet in de weg. Sterker nog, het is goed om de moedertaal te gebruiken om een nieuwe taal beter te begrijpen.
- Studenten met een andere moedertaal hebben niet per se een taalachterstand. Een taalachterstand krijg je door op te groeien in een omgeving waar weinig taalaanbod is. Dat heeft vaak te maken met sociaal-economische klasse en niet met het feit dat de student uit een ander land komt.
- Uit onderzoek blijkt dat docenten minder verwachten van anderstalige studenten, waardoor ze vaak een lager schooladvies krijgen. Ook blijkt dat docenten anderstalige studenten minder vaak de beurt geven in de klas.
- Als we de Nederlandse taal als enige mogelijkheid zien binnen het onderwijs, creëren we kansengelijkheid. We sluiten de anderstaligen buiten en hierdoor komt de taalvaardigheid nog meer onder druk te staan. Taal leer je immers vooral door interactie.
- Vaak is de thuistaal van studenten een belangrijk onderdeel van de identiteit. Als we dat niet erkennen, heeft dit een negatieve invloed op het zelfvertrouwen en de motivatie van onze studenten.

Hieronder lees je een aantal tips om meertaligheid meer ruimte te geven tijdens jouw lessen.

- Wees je bewust van impliciete vooroordelen die je kunt hebben over anderstalige studenten.
- Verdiep je in de thuistalen van jouw studenten en wat deze taal voor ze betekent.
- Sta toe dat studenten met dezelfde thuistaal overleggen over de opdracht.
- Laat de student gebruikmaken van een (online) woordenboek tijdens het lezen of maken van opdrachten.

Kader 2. Informatie bij de poster 'Meertaligheid' op <www.taalisvanonsallemaal.nl>

voor het perspectief vanuit de docent is gemaakt, omdat de docenten de doelgroep zijn van de posterinterventie. Door aandacht te besteden aan het perspectief vanuit de docent, worden zij direct aangesproken. De uitspraken die de docenten op de posters doen, zijn veelal uitspraken die docenten daadwerkelijk gedaan hebben in de interviews uit het vooronderzoek.

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat het goed is om het belang en het doel van taalontwikkelen lesgeven duidelijk te maken. Docenten zullen eerder bereid zijn om aanpassingen te doen als dat een positieve uitwerking heeft op het leerproces van de studenten. Daarnaast kan het helpen om docenten de taalproblemen waar de studenten tegenaan lopen te laten ervaren in plaats van deze alleen te beschrijven. Om deze redenen is ervoor gekozen ook de student ‘aan het woord te laten’ op de posters. Immers, wie kan er beter verwoorden wat de urgentie is van het vergroten van de taalvaardigheid dan de studenten zelf?

Uit de resultaten is gebleken dat de posters een effectief middel zijn

De werking van de posters

De posters zijn voor een periode van zes weken opgehangen in de teamkamers, zodat zoveel mogelijk collega’s de posters konden zien en de QR-code konden scannen. Om erachter te komen of de posters werkten om inzicht te vergroten, hebben we zowel een voor- als een nameting gedaan in de vorm van een enquête bestaande uit stellingen. De stellingen waren alle gekoppeld aan een van de acht thema’s. Zo kon gemeten worden bij welke thema’s het inzicht het meest toegenomen was.

Uit de resultaten is gebleken dat de posters een effectief middel zijn; de respondenten hebben meer inzicht in de verschillende aspecten van taalontwikkelen les-

geven gekregen. Voor alle acht thema’s is bovendien een toename in inzicht zichtbaar. Opvallend is dat de drie thema’s die het meest positief zijn beïnvloed door de interventie, allemaal gekoppeld zijn aan een poster met een uitspraak vanuit het perspectief van de docent. Wellicht voelen de docenten zich meer aangesproken of is er meer herkenning?

De grootste winst is behaald in het toegenomen besef dat taalontwikkelen lesgeven meer is dan spelling en grammatica en dat ook een vakdocent of stagebegeleider, met een aantal vakdidactische aanpassingen, een bijdrage kan leveren aan het versterken van de taalvaardigheid van studenten. Er is ook veel kennis opgedaan over meertaligheid. Docenten geven aan dat ze meer hebben geleerd over het benutten van meertaligheid en het inzetten van thuistalen in de les. In de docentenkamer kwam het gesprek op gang over hoe dit inzicht te vertalen naar de lespraktijk.

Deel van een groter geheel

Uiteraard zijn de posters geen wondermiddel om iedere docent van het ene op het andere moment taalbewuste lessen te laten ontwerpen. Hiervoor is veel meer nodig: structurele financiering voor een programma dat inzet op het verstevigen van basisvaardigheden, ruimte en tijd voor professionalisering van (vak)docenten en het aanstellen van een kartrekker die het onderwijsteam scherp houdt en de (vak)docenten kan ondersteunen. Wel vormen de posters een laagdrempelige eerste stap richting verandering. Op ROC Nijmegen zijn de posters inmiddels omgezet in de eigen huisstijl en worden ze gebruikt om het gesprek over taalbewust beroepsonderwijs op gang te brengen. Het is mooi om te zien dat veel roc’s hard aan de weg timmeren om taalvaardigheid op de kaart te zetten. Immers, alles begint met taal, zonder taal beginnen we niets. Zeker niet in het onderwijs. ■

Hilde Bloemheuvel is docent Nederlands op het Deltion College in Zwolle, ook is zij lid van de expertisegroep Nederlands. Sara Wolvenne is werkzaam op het ROC Nijmegen als docent Nederlands en als kartrekker Taal voor de Directie Economie.

LITERATUUR

- Bloemheuvel, H. (2022). *Iedere docent een taaldocent* [Afstudeeronderzoek, niet gepubliceerd]. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
- Bolle, T., & Meelis, I. van. (2017). *Taalbewust beroepsonderwijs: Vijf vuistregels voor effectieve didactiek* (2e, herziene ed.). Coutinho.
- Hajer, M., & Meestringa, T. (2020). *Handboek taalgericht vakonderwijs* (4e, herziene ed.). Coutinho.
- Inspectie van het Onderwijs. (2023). *De staat van het onderwijs 2023*.
- Wolvenne, S. (2024). *Alles begint met taal* [Afstudeeronderzoek, niet gepubliceerd]. Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.

binnenkort

20 maart 2026, Dag van de Franse Taal

20 maart 2026, Nationaal Congres Engels, Ede, <nationaalcongresengels.nl>

26 maart 2026, Lerarendag Digitale en AI-Geletterdheid, Hilversum, <vlit.nl/lddig>

28 maart 2026, Soapbox Challenge, Breukelen, <www.soapboxchallenge.nl>

8 april 2026, Lezen Centraal, Utrecht, <www.lezen.nl>

9 april 2026, Netwerkmiddag Duits en Frans, Leeuwarden, <aly.jellema@nhlstenden.com>

11 april 2026, Ledendag Levende Talen, <levendetalen.nl>

15 – 17 april 2026, Achter de Verhalen 2026, Gent, <www.achterdeverhalen.ugent.be>

1 – 3 juli 2026, Onderwijs Research Dagen, Utrecht, <onderwijsresearchdagen.nl>

Digitale geletterdheid

Op 26 maart 2026 vindt de Lerarendag Digitale en AI-Geletterdheid plaats bij Beeld en Geluid in Hilversum. Het landelijke congres richt zich op digitale en AI-geletterdheid in het primair en voortgezet onderwijs en duurt van 09.30 tot 16.30 uur. De bijeenkomst brengt onderzoekers, onderwijsprofessionals en beleidsmakers samen en biedt inspiratie, kennisdeling en praktijkvoorbeelden. Centraal staat de vraag hoe digitale en AI-geletterdheid structureel kunnen worden geïntegreerd in het onderwijs en verbonden met andere vakken. Het programma sluit aan bij actuele ontwikkelingen, waaronder de nieuwe conceptkerndoelen digitale geletterdheid, en behandelt thema’s als programmeren, mediawijsheid en kritisch digitaal denken.

Ga naar <vlit.nl/lddig> voor meer informatie.

Lezen Centraal

Op woensdag 8 april 2026 vindt het congres Lezen Centraal plaats in het Beatrix Theater in Utrecht. Het congres richt zich op professionals die werken met jonge lezers.

Het programma staat in het teken van kritische geletterdheid, identiteit, burgerschap en digitale cultuur. Bezoekers kunnen deelnemen aan onder meer lezingen van inspirerende sprekers, de Springlezend-talkshow, mini-colleges, workshops en auteursbezoeken. Het congres biedt een gevarieerd programma met aandacht voor actuele thema’s binnen lezen en educatie.

Meer informatie is te vinden op <www.lezen.nl>.

Achter de Verhalen

Van 15 tot en met 17 april 2026 vindt aan de Universiteit Gent het congres Achter de Verhalen 2026 plaats. Het tweejaarlijkse congres voor moderne Nederlandse letterkunde bestaat in 2026 twintig jaar en brengt onderzoekers uit Nederland, Vlaanderen en daarbuiten samen. Het centrale thema van deze editie is ‘Vormen van lezen’.

Het congres richt zich op uiteenlopende benaderingen van de lezer en het lezen binnen de neerlandistiek, variërend van empirisch en cognitief onderzoek tot theoretische en institutionele perspectieven. Daarbij wordt aandacht gevraagd voor het expliciteren van lezersopvattingen en voor onbenutte mogelijkheden binnen lezersgerichte literatuurwetenschap.

Tot de keynotesprekers behoren Vanessa Joosen (Universiteit Antwerpen), die spreekt over de rol van kinderen en jongeren in jeugdliteratuuronderzoek, Mathijs Sanders (Rijksuniversiteit Groningen) over het lezen van moreel controversiële literatuur, en Moniek Kuijpers (Universiteit van Bazel) over gedeelde leespraktijken van jongvolwassenen.

Zie voor meer informatie en inschrijving <www.achterdeverhalen.ugent.be>.

Ledendag Levende Talen

‘In april was er toch altijd een Algemene Ledenvergadering van Levende Talen?’ Klopt! Vanaf dit jaar heet deze bijeenkomst de Ledendag, en die vindt plaats op 11 april in Utrecht. Tijdens de dag blikt het bestuur terug op het afgelopen jaar en kunnen leden vragen stellen. Voor secties zal er ruimte zijn voor een Algemene Ledenvergadering, en in de middag is er een inhoudelijk programma. Uiteraard is er ook een lunch en borrel voor alle aanwezigen.

Meer informatie is te vinden op <www.levendetalen.nl>.

